

Trosbaseret socialt arbejde i Grønland – en socialpolitisk legitimering af kristendommen

Af Steven Arnffjord¹

Skal en trosretning i dagens Grønland legitimeres? Et hurtigt svar er nej, da tro ses som et personligt anliggende. Problemstillingen opstår dog, når tro rykker fra nutidens vante rammer i f.eks. folkekirken og de mindre menigheder og ud i velfærdssamfundet som sociale indsats. Her bliver tro så et mere offentligt og politisk anliggende. I Nuuk ses f.eks. flere *faith based organizations*, FBO'er (trosbaserede organisationer),² på det sociale område. I kapitlet her diskuteres det paradoks, at det offentlige system på den ene side har brug for al den hjælp, der kan ydes på velfærdsområdet, og på den anden side, at der politisk er et meget begrænset samarbejde med FBO'erne. I kapitlet fremhæves også nogle af fordelene ved at samarbejde med FBO'er – og der peges på nogle problemstillinger, der kan opstå, når en FBO slår rod i Grønland og påbegynder et arbejde i kombination med sociale indsats og missionsarbejde.

Trosbaseret socialt arbejde er i sig selv et fagligt felt, som ikke eksplicit har været i fokus tidligere inden for grønlandsk socialt arbejde eller velfærdsforskning. Det til trods, så har forskellige kristne organisationer haft praksisser, hvor de ansatte igennem deres missionsarbejde også har udført socialt arbejde. Rent socialfagligt adskiller man systematisk socialfagligt arbejde, klientfokus, sagsbehandling og lovgivningsarbejde med en omsorgsindsats udført i en kristen organisation – og tit frivilligt arbejde.³ I flere organisationer vil det religiøse og det sociale arbejde være vanskeligt at adskille. Disse praksisser har med varige afbrydelser foregået i Grønland siden Hans Egedes kristne koloniseringsmission i 1721.

-
- 1 Mange tak til den anonyme reviewer på kapitlet, der fremkom med konstruktive forslag til forbedringer. Tak til de organisationer, som har stillet deres tid til rådighed til interviews, og ikke mindst til Per Arnffjord for hans utrættelig hjælp med korrekturlæsning og kommentarer, som altid styrker teksten.
  - 2 FBO'erne er typisk ny-kristne organisationer, som yder en social indsats. Størstedelen kommer til Grønland og bygger videre på landets nuværende kristne fundament.
  - 3 Furness & Gilligan 2012.

B. MEDMENNESKELIGHED OG SOCIALT ARBEJDE

Den kristne kolonisering af Grønland er et kontroversielt emne. De post-kolonialistiske teorier er rige på eksempler og særligt teoretiske perspektiver omkring trossystemernes invasive aftryk på oprindelige folk. Når et system koloniserer, så er det ikke noget, man kan forvente kan afkoloniseres igen. I Fanons forståelse af kolonisering flyttes perspektivet fra det fysiske koloniserende system og over til en mental kolonisering – som hos Fanon blev kaldt en forrådnelse af sindet.⁴ Hos Edward Said reflekteres der tidligt i det klassiske værk *Orientalism* fra 1978 over problemstillingen med, at den tidligere orden ikke kan genoprettes efter en koloniseringsproces:

“For orientalism brings one up directly against that question – that is, to realizing that political imperialism governs an entire field of study, imagination, and scholarly institutions – in such a way as to make it’s avoidance an intellectual and historical impossibility.” (Said 1978, 14)

Alfred Memmi binder direkte kirken sammen med kolonisering:

“The relations between the church (Catholic or Protestant) and colonialism are more complex than is heard among thinkers of the left. To be sure, the church has greatly assisted the colonialist; backing his ventures, helping his conscience, contributing to the acceptance of colonization—even by the colonized.” (Memmi 1991, 109)

I Grønland kan vi i udgangspunktet også betragte kristendommen som en mental kolonisering. En grønlandsk statserklæring betyder i denne henseende ikke, at trossystemet og velfærdssystemet afkoloniseres. Hos Said og Fanon er der her tale om indlejrede mentale og kulturelle systemer, som ikke umiddelbart lader sig fjerne med politiske indgreb. Når vi her særligt skal beskæftige os med socialt arbejde – og særligt socialt arbejde ud fra en skandinavisk velfærdsforståelse – så er det et særsyn at støde på post-koloniale kritiske perspektiver på moderne skandinavisk velfærdsarbejde. Grønland er på dette område et særligt felt. Indførelsen af velfærdssystemet i Grønland har en klar parallel til de postkoloniale diskurser om et invasivt trossystem. Velfærdssystemet voksede ikke ud af arbejdernes krav om bedre forhold eller det grønlandske borgerskabs ønsker om et mere human system. Der var tale om en kolonielite i Grønland, som fremsatte forslag til godkendelse 4.000 kilometer væk.

I dette kapitel sættes det nuværende socialfaglige arbejde i perspektiv, og det holdes op imod tendenser til *faith based organisations* (trosbaserede organisationer), som har været

---

4 Fanon 1968.

til stede i Grønland siden Anden Verdenskrig. Kapitlets fokus placeres på de kristne organisationer, da de øvrige store verdensreligioner stadig udgør en meget lille del af det grønlandske religiøse miljø. Fra det grønlandske stift forlyder det, at over 95 % af den grønlandske befolkning er medlemmer af folkekirken. En dansk avis har ligefrem kaldt grønlænderne for det mest troende folk i verden.⁵

Efter 1990'erne er der i den vestlige verden opstået et stort forskningsmæssigt fokus på trosbaseret socialt arbejde. Her er der også overvejende tale om kristne organisationer. Det skyldes to større begivenheder. Dels en lov fra den amerikanske præsident George Bush kaldet: "Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act" fra 1996.⁶ Loven slog fast, at der kunne overføres flere offentlige midler til velgørende religiøse og private organisationer, som senere blev omtalt som FBO'er. Den anden større begivenhed hænger sammen med et stigende omkostningsniveau på velfærdsområdet i USA – og den øvrige vestlige verden, hvor det løbende blev dyrere at drive en klassisk velfærdsstat. Alene i lande som Danmark, Norge og Sverige er udgifterne på socialområdet gået fra at udgøre omkring 15 % af landenes BNP i 1970 til i 2015 at udgøre ca. 25 %.⁷ Samtidig introduceredes new public management som et forvaltningsregime med detailstyring, tidsstyring og en løbende nedskalering af den store offentlige socialstat, som man kendte den fra 1980'erne og 1990'erne.⁸ Dette skabte gunstige vilkår for FBO'er som serviceudbydere på velfærdsområdet. Disse tegn ses også i Grønland på området omkring social udsathed, hvor FBO'er arbejder på et kristent fundament, der blev lagt for 300 år siden.

Fra almisser og fattiglove til forsorgsudvalg

Forskellene på kirkens historiske forhold til velfærdsstaten i Grønland og i Skandinavien ses i forhandlingerne mellem statsmagten og kirken om fordelingen af de sociale opgaver. Disse forhandlinger fandt aldrig rigtigt sted i det koloniserede Grønland, hvor diskussioner omkring kirkens rolle og særligt udformningen af velfærdssamfundet ikke fik den dialogbaserede plads, som man ser i ellers frie nationer. I det nedenstående fokuseres der derfor mere præcist på den kristne organisering i Grønland og på, hvorledes dette har spillet sammen med en senere samfundsorganisering af sociale indsatser.

Forskning i dannelsen af moderne velfærdsstater starter typisk ved studier af fattiglove og love, som var orienteret mod ældre borgere, enker og børn. Et velfærdssam-

5 Søndergaard 2017a.

6 US Congress 1996.

7 Esteban & Roser 2016.

8 Ferguson et al. 2007; Manuel & Glatzer 2019.

fund kan kendes på, hvordan sociale indsatser over for forskellige borgergrupper er struktureret. Den kirkelige organisering af hjælp til socialt udsatte er en struktur, der går længere tilbage end de formaliserede fattiglove. I Europa er det hos kirken, at vi ser starten på en mere systematisk tilgang til at hjælpe de socialt udsatte. En svag stat i middelalderen skabte en situation, hvor kirken tog sig af de socialt udsatte i samfundet. I en socialfaglig sammenhæng er der ikke altid tale om altruisme – kirken anså uddelingen af almisser som en given vej til frelse.⁹ Med Luthers reformation omkring 1600-tallet ses en flytning af ansvar for hjælpen til de fattige fra kirke og til bystyre. I 1700-tallet øger kirken sin menighed gennem missionsarbejde også blandt oprindelige folk. I 1800-tallet er kirken aktiv i den offentlige debat om socialhjælp. Hele denne bogs afsæt er missionsarbejdet i 1700-tallet. Forud for Hans Egedes missionering i Grønland havde man været på De Vestindiske Øer, hvor fokus var missionsarbejde blandt slaverne.¹⁰ Efter missionstogtet i Grønland missionerede den norske kirke blandt samerne. Den norske kirkes indsats var besværlig på grund af afstandene og samernes normadiske kultur, men det lykkedes for kirken gennem oplæring af lokale samiske kateketer.¹¹ Placeringen af kirker, indhandlingssteder og fastansatte kateketer og præster var både religiøse foranstaltninger og strategiske placeringer af repræsentanter for staten og kolonimagten. Forskeren Harald Gustafsson mener, at præsternes tidlige rolle har været undersøgt for lidt i denne sammenhæng. Præsterne i Sverige var i denne sammenhænge statens eneste forvaltere. De førte statistik, varetog fattigforsorgen og brugte store dele af tiden på prædikestolen til at give statslige meddelelser og læse nye love op for menigheden.¹²

Strategien med at placere lokale forvaltere fremhæves også i Thuesens behandling af kateketernes rolle i Grønland. Thuesen diskuterer forholdet mellem det religiøse og det sociale kald, som udstyrede kateketerne med en social forpligtelse, som vi kan læse som et samfundsansvar over for befolkningen.¹³ Samfundsansvaret bliver i den danske velfærdshistorie tydeliggjort op igennem 1800-tallet, hvor biskopperne Martensen og Monrad har en livlig debat om forholdet mellem en socialistisk etik og en mere liberalistisk åndsretning.¹⁴

9 Christiansen et al. 2010.

10 Balle 1921.

11 Knudsen 2000.

12 Gustafsson 2000.

13 Thuesen 2007, 312-313.

14 Christiansen et al. 2010, 102-103. I samme periode har Grundtvig udgivet sangen: "Langt højere bjerge så vide på jord", som indeholder den berømte socialpolitiske linje: "Og da har i rigdom vi drevet det vidt, når få har for meget og færre for lidt" og foretog flere rejser

1700-tallets Grønland handler fra et kristent perspektiv først om Hans Egedes ankomst og efterfølgende Herrnhuternes. Allerede her spores tidlige tendenser til socialhjælp. Under sit 15-årige ophold tager Hans Egede f.eks. et par forældreløse børn til sig, som han oplærer som missionshjælpere.¹⁵ Det kan hænge sammen med den praktiske mulighed, som Egede så i at få noget hjælp, som var lige ved hånden. Det kan også have været kristen barmhjertighed eller en kombination af begge dele (i Gimmi Olsens kapitel gives der lignende eksempler på dette). Danskernes og herrnhuternes tilgang til deres menighed var væsentlig forskellige. Danskerne vedholdte en europæisk levevis, som lader til at have handlet om handel, missionen og kolonisering som det første – og det praktisk kirkelige som det andet. De var senne til at døbe grønlænderne og forsøgte at lære at kende landet først.¹⁶ For Herrnhuterne var det omvendt. De hastede med at døbe, og var man først medlem af menigheden, så var det meningen, at man skulle bo på deres gårde og leve livet der.¹⁷

Midten af 1800-tallet er i en velfærdsstatshistorisk forstand H. J. Rinks tid. Rink gik sammen med Samuel Kleinschmidt, Jakob Lindorff og Carl Janssen i Nuuk i 1857 om et forslag til staten om at etablere forstanderskaberne. De fire forslagsstillere skriver om de værdigt trængende – og sigter mod en hjælp, der henvender sig til udsatte grupper, i det, der kaldes et humant øjemed.¹⁸ Der var tydelige sociale problemstillinger i Grønland i 1800-tallet. Der er rigelige eksempler på trange tider. Fangst som slår fejl – både til lands og vands. I trange tider forgældede befolkningen sig. I 1806 skriver butiksassistent Heilmann i Qeqertarsuatsiaat følgende:

“Hver dag kommer de nu til mig for at låne spæk til deres lamper og få understøttelse til fødemidler; at nægte dem nogle af delene ville være umenneskeligt; thi deres trang er virkelig stor og umuligt er det for dem under nærværende omstændigheder at afhjælpe samme.” (Gad 1974, 64)

Så noget skulle der gøres, da de hidtidige indsatser havde været for ulige i deres fordeling af socialhjælp. Da man fik oprettet forstanderskaberne, bestod de fødte medlemmer af missionæren (senere kaldet præsten), kolonibestyreren, lægen, overkateketen og i starten

---

til England under landets indførelse af The Poor Laws (fattiglovene). (Abrahamowitz, 2017).

15 Thuesen 2007, 48.

16 Gad 1969; Schultz-Lorentzen 1921.

17 Andersen, 1969. Se Inge Kleivan for en lidt ældre, men ret detaljeret bibliografi over Herrnhut i Grønland (Kleivan, 1983).

18 Rink 1857, 633-634.

også missionærer fra Herrnhut-menigheden.¹⁹ Ud af fem fødte medlemmer var altså de tre tilknyttet en kristen organisation. Repræsentanterne for kirken bliver hermed en del af den tidlige sociale forvaltning. Denne andel bevarer kirken, da man går fra forstanderskab til kommuneråd med Styrelsesloven i 1911. I den nye styrelse samles alt administration af Grønland i én styrelse på nær kirke og skole.²⁰ Under kommunerne oprettes sysselråd til at sørge for mennesker med fysiske og mentale handicap. Her var lægen, præsten og kolonibestyreren fødte medlemmer.²¹ Kirkens offentlige rolle i Grønland fortsætter langt ind i 1900-tallet. Kirkens rolle bliver gradvist mindre socialt orienteret – og den kommer mere til at handle om skolesystemet, hvor man op til efter 1967 løbende ser, at provsten er født medlem af skoledirektionen, der førte tilsyn med hele landets skolevæsen.²² Med loven om styrelse af landsråd og kommuner – loven af 1950 – skilles kirken egentlig fra skolen, og kirkens repræsentanter er heller ikke længere at finde i kommunerådene.²³ Med kirkens formindskede rolle i den sociale administration kan det formodes, at kirken som organisation vænner sig til en rolle, hvor den ikke forventes at tage del i det socialpolitiske område. På landsplan svinder kirkens sociale forpligtelse, og med dette givetvis også dens socialpolitiske engagement.²⁴ Det bliver en proces, hvor kirkens sociale rolle delegitimeres. Det grønlandske samfund vendes af med at forstå kirken som en socialpolitisk institution. Efter indførelsen af Hjemmestyrer i 1979 lader denne proces til at være fuldbyrdet. Historisk er der enkelte cases, hvor kirken træder ud af de nu vante rammer og deltager i den socialpolitiske debat f.eks. senest i 2010'erne, hvor bliver kirkens sociale rolle igen et tema. I avisen *Kristeligt Dagblad* blev der rejst en debat om den grønlandske kirkes sociale ansvar i forbindelse med en socialpolitisk situation med en stigning af mennesker, som var ramt af hjemløshed. I avisen udtaler daværende biskop Sofie Petersen:

“Fattigdommen i Grønland er mærkbar, og forskellen mellem fattig og rig i Grønland vokser. Jeg ser meget gerne, at kirken engagerer sig langt mere i det

19 Marquardt et al. 2017.

20 Kretz 1912, 216.

21 Indenrigsministeriet 1928, 510-535.

22 Gam 1972.

23 Dansk Institut for Internationale Studier 2007, 119-123; Grønlandsudvalget af 1960, 1964.

24 Få undtagelser kan findes i de mindre byer. Under et forskningsophold i Narsaq i 2011 fik vi at vide, at man i byen har et forebyggelsesudvalg bestående af socialvæsenet, skoleledelsen, politiet og præsten. Præsten var Finn Lyngø.

diakonale arbejde, men som biskop kan jeg kun opfordre til, at det sker. Det er en indsats, der skal gro fra neden.” (Søndergaard, 2017b)

Biskoppen lagde vægt på to forståelser af kirkens sociale ansvar. Det første var, at der bør være mere diakonalt arbejde. For det andet bør det diakonale arbejde organisatorisk starte med en bottom-up-tilgang. I et socialpolitisk perspektiv, så venter sociale problemer ikke på den rette diakonale indsats eller bottom-up-tilgang. Sociale problemer eksisterer uanfægtet af, hvilket perspektiv man forstår dem med. Vi kan f.eks. læse sociale problemstillinger som sociale konstruktioner, og de kan med det filter forstås i den kontekst, de opstår i. Men i en marxistisk forståelse, så er de der. Nøden er ikke konstrueret. Den er direkte med direkte indvirkninger, hvor bolignød er bolignød. Det er overnatning på herbergspladser, mens man kæmper med at blive ædru, så kommunens socialrådgiver indvilger i, at man har flyttet sig i sin sociale situation, så man kan få hjælp til at finde en social bolig – så man herved kan få sit barn hjem fra den døgninstitution, hvor det er anbragt. Det er uværdigheden i ikke at kunne fejre jul i eget hjem, fordi man ikke har et på grund af huslejerestancer. Det er sliddet med at skaffe nok penge til at kunne give sin datter den jakke, hun ønsker sig i konfirmationsgave, mens man selv bor på herberg. Det er de situationer, der ikke venter på, om en organisation som folkekirken anlægger den ene eller anden organisatoriske tilgang til de sociale opgaver.

Behovet for trosbaseret socialt arbejde i Grønland

En grundlæggende præmis for trosbaseret socialt arbejde er, at behovet for FBO’ernes indsats er til stede. Det er der f.eks. uomtvisteligt i tredje verdenslande eller rundt om i verdens brændpunkter. I Grønland viste behovet sig ved det offentlige systems langsomme omstilling til sociale indsatser, som møder nyopståede behov blandt borgerne. Ser vi generelt på velfærdsområdet i Grønland i dag, så er det et område under pres. Det handler om et presset socialpolitisk felt med manglende dækkende socialpolitikker, som løbende kan tilpasses vekslende behov blandt udsatte borgere. Et nyere område er hjemløse borgere, som er voksende. Fra 2015-2020 anslås det f.eks., at antallet af hjemløse i Nuuk by er fordoblet fra 150 til mindst 300.²⁵ Der er en stigning af vold mod kvinder,²⁶ og forskellen mellem rig og fattig er støt stigende. Alt imens dette pågår, så har det overordnede politiske og juridiske arbejde fokus på børneområdet, som er et af de få steder, hvor man ser mest socialpolitisk udvikling.

25 Petersen 2017.

26 Grønlands Politi 2019.

Der må formodes at være plads til, at religiøse sociale hjælpeorganisationer kan bidrage med indsatser på det sociale område. Det har forskellige organisationer også gjort i årtier. Når vi taler om socialt arbejde, som blev udført i forbindelse med trosarbejde, så er socialt arbejde i Grønland lige så gammelt som det kristne missionerende arbejde. Når vi taler om trosbaseret socialt arbejde, så handler det herhjemme om socialt arbejde i forbindelse med den koloniserende kristendom og dens forplantning i samfundet i form af den grønlandske kirke – men i særdeleshed i forbindelse med det arbejde som de ny-kristne foreninger udfører – i form af KFUK (Kristelig Forening for Unge Kvinder, aktiv frem til 1990), Frelsens Hær (frikirke 2012-), Sømandsmissionen (Indre Mission 1970-), som driver sømandshjemmene, Kofoeds Skole (startede på et kristent fundament 2014-), Jesu Små Søstre (katolsk nonneorden, ophørt i Nuuk i 2017) og Ebenezer (evangelisk frikirke – Plymouth Brethren 1970-).

Noget af det første sociale arbejde i tiden omkring Hjemmestyrets indførsel over for socialt udsatte voksne var et samarbejde mellem den grønlandske folkekirke (ved vice-biskop Jens Christian Chemnitz) og KFUK.²⁷ Under samarbejdet oprettede man det første herberg i Nuuk i 1976.²⁸ Herberget blev drevet af KFUK.

Red Barnet rykkede ind i Grønland især efter at en landsdækkende sundhedsundersøgelse havde konkluderet, at når det handlede om børn, så var: “den kommunale hjælp hidtil der har været uddelt temmelig karrigt og sikkert også for sparsomt”.²⁹ Red Barnet kom fra en mere legitimeret baggrund fra den danske stat, uden at vi reelt hører, om den grønlandske befolkning var interesseret i at huse organisationerne. Lignende scenarier har udspillet sig omkring Røde Kors og Mødrehjælpen mv., som med tiden indgik overenskomster med landsrådet.

Hvis vi igen vender tilbage til hjemløshedsproblematikken og 2021, så mangler vi at se officielt anerkendte definitioner, lovgivning, som beskytter mennesker ramt af hjemløshed – og indsatser for at bekæmpe selve hjemløsheden. Her er et socialpolitisk felt, hvor man i andre lande ser meget aktivitet blandt FBO’erne. FBO’ernes indsats er ofte kærkommen – men heller ikke uproblematisk. Watkinson har problematiseret dette ved, at flere trosbaserede sociale indsatser udfordrer ligestillingsorienterede grupper og NGO’er, som f.eks. arbejder for mere rummelighed i samfundet.³⁰ Furness og Gilligan har argumenteret for, at trosbaserede indsatser kan ses som et modtræk mod det offentlige velfærdssystem.³¹ Det bliver dermed et tegn på øget privatisering og en

27 Truels Jensen 1993.

28 Harild et al. 1987; Vammen 2003.

29 Ministeriet for Grønland, 1952 Nr. 1949, 131.

30 Watkinson 2015.

31 Furness & Gilligan 2012.

øget individualisering af den socialdemokratiske velfærdsstatsmodel, som vi kender den.³²

Med Nuuk som udgangspunkt har vi endnu ikke forsket i, om det trosbaserede sociale arbejde agerer anderledes end det sekulære. Status er, at det sekulære stadig er under opbygning, når det omhandler sociale indsatser over for borgere, der er ramt af hjemløshed. Der laves socialt arbejde på Kofoeds Skole, som oprindeligt bygger på et protestantisk grundlag. Frelsens Hær driver dagcafé, og Sømandsmissionen besøger indsatte på anstalterne for at skabe social kontakt. Det offentlige system har været hurtigt til at legitimere nogle af de trosbaserede sociale indsatser – og accepterer derfor, at velfærdsindsatserne over for disse borgere er dækket af private organisationer. I et grønlandsk velfærdssamfund, hvor man stadigvæk ikke har en overordnet socialpolitisk strategi, bliver det derfor én af de utallige cases eller punktvis nedslag i et område af velfærdssamfundet, hvor man har identificeret et behov, eller hvor der er blevet råbt højt nok, så ledende politikere ikke kan sidde det overhørig.

En gennemgående problemstilling med det nuværende sociale arbejde inden for udsatte grupper er, at det offentlige efter en kort årrække på to-tre år nu har udliciteret det sociale arbejde til private organisationer – og anvender trosbaserede tilbud såsom Frelsens Hær til at beskrive de servicetilbud, som er på området inden for voksenomsorg. Hermed risikerer et ellers socialdemokratisk offentligt område at tillægge sig en neoliberal socialpolitisk strategi, hvor tidligere universelle ydelser nu udføres af private aktører – og går fra brede sociale tilbud til snævre fondsbetalte niches på velfærdsområdet. Hvad der startede som en almisse, og som i de tidligere forordninger blev til en ret til hjælp under Hjemmestyret, det risikerer nu at ende som sociale services, der afhænger af projektøkonomier. Det sidste hører til diskussionerne omkring den politiske styring af den sociale indsats.

Legitimering gennem FBO'ernes tilstedeværelse

Forskningsmæssigt var det første møde med en FBO i forbindelse med et studie af hjemløshed i 2015. Vi bad Frelsens Hærs præst om et interview om arbejdet i Nuuk.³³ På spørgsmålet om, hvad der motiverede deres arbejde i Nuuk, var svaret: "Som jeg ser det, helt enkelt, så er motivationen hos mig Guds kærlighed."

Og om religion i Frelsens Hær:

32 Esping Andersen 1990; Esping-Andersen & Esping-Andersen 2002.

33 Arnfjord 2015.

“Folk ved, hvad de kommer til. Der er mange, der kender biblen og kender Guds ord – og det er slet ikke så farligt for dem eller grænseoverskridende for dem.” (Interview Frelsens Hær Nuuk 2015)

Efter at have foretaget rigtig mange forskningsinterviews må jeg indrømme, at jeg ikke var forberedt på det svar – og på mine egne indre reaktioner som var: “Hvad i alverden er det, hun snakker om?” Det var nyt for mig i en grønlandsk sociologisk sammenhæng at møde en organisation, som i udgangspunktet snakker om Gud. Måske var forventningen, at det religiøse perspektiv fulgte bagefter. I stedet udgjorde det en hel eksplicit ramme for interviewet om det sociale arbejde med socialt udsatte borgere. To år senere i 2017 foretog vi nye interviews med Frelsens Hær, og denne gang var fokus på udsatte kvinder. Her udtalte Frelsens Hær:

“Som Officer i Frelsens Hær og præst, har vi begge samtaler med folk om deres tro og vejen til Jesus. Nogle kommer og fortæller, at de ønsker at deres tro på Jesus bliver dybere. Denne søgen efter Jesus kan, hvis man ser nøgternt på det, også fortælle om en søgen efter mere tryghed.” (Interview Frelsens Hær Nuuk 2017)

En anden FBO på det sociale område er Ebenezer – som er en brødre menighed. Organisationen har siden 1975 drevet sommerlejre for børn og deres familier, hvortil der hører bibelundervisning. Sommerlejrene har været meget brugt af forældre som et ferietilbud til deres børn, så de fik et afbræk i sommerferien. Ebenezer er på deres hjemmeside helt eksplicitte omkring deres religiøse forhold:

“Alle, der tror på Jesus Kristus som deres personlige frelser, og har erkendt, at de er hjælpeløst fortabt uden hans stedfortrædende død, er velkomne. Vi mindes netop hans død i vores sted ved denne lejlighed – det, der betyder allermost for enhver, som er født på ny.” (Ebenezer.gl, 2020)

Kofoeds Skole og dens nye skole i Nuuk er et eksempel på en organisation, som i Danmark startede på et kristent grundlag – men som man anno 2021 ikke vil kalde en FBO, da der ikke er et udelukkende religiøst fokus. Skolerne er åbne for alle, troende som ikke-troende. Kigger man nærmere på Kofoeds Skoles oprindelige gyldne regler, så er udgangspunktet dog kristendommen:

“Arbejdet på Kofoeds Skole byggede på det dobbelte kærlighedsbud ... Det drejer sig om den gensidige betingethed af den lodrette og vandrette dimension i tilværelsen. Det indeholder summen eller essensen af det, som er nødvendigt for at høre til i Guds rige. Eller som det siges af Jesus selv, da en lovkyndig spurgte:

‘Mester, hvad skal jeg gøre for at arve evigt liv?’ Jesus svarede: ‘Hvad står der i loven? Hvad læser du dér?’ Manden svarede: ‘Du skal Elske Herren din Gud ..., og din næste som dig selv.’ Jesus sagde: ‘Du svarede rigtigt. Gør det, så skal du leve.’ (Luk. 10, 25-29).” (Bjørkøe 2011, 28-29)

Det religiøse forhold adskiller en FBO fra en NGO som f.eks. Røde Kors, hvor NGO'en ikke har religion som en præmis for medlemskab, for de ansatte eller formål om at missionere på vegne af en bestemt religiøs opfattelse. Disse bindinger udgør ikke nødvendigvis et legitimitetsproblem for FBO'erne.

Trosbaseret socialt arbejde og velfærdssystemet

Legitimeringen af en social indsats i et offentligt velfærdssystem handler pragmatisk om indsatsens nytteværdi for borgeren. Man kan med andre ord spørge til, om trosbaseret socialt arbejde supplerer Grønlands velfærd? FBO'er har sammen med NGO'er et andet handlingsmomentum end et offentligt bureaukrati. I tilfælde af opståede kriser som f.eks. pandemier, flygtningestrømme eller brat økonomisk nedgang, så kan NGO'er og FBO'er hurtigt stille et beredskab på benene, som et offentligt system ikke er forberedt på, har politisk opbakning til eller fokus på.

Legitimeringen bliver derfor hurtigt berettiget i den humanitære og sociale indsats. Svaret på kapitlets overordnede spørgsmål om, hvorvidt man socialpolitisk kan legitimere kristne organisationers sociale arbejde, er derfor i korthed “ja”. I sociologien hører det til modernitetsfortællingen, at vi med indførelsen af velfærdssamfundet også ser en forflytning af ansvar fra civilsamfundet og over i et offentligt system. Offentlige systemer opfører sig bureaukratiske. De grupperer, kategoriserer og vurderer borgernes behov for velfærdsydelser. Habermas' kritik af det moderne samfund går netop på, at denne proces, som forsvares som demokratisk (da alle modtager samme behandling uanset status, ansættelse eller sociale klasse), koloniserer mennesket fra at være et frit tænkende væsen til, at dets livsverden bliver koloniseret af en systematik, hvori menneskets oplevede behov skal kunne kategoriseres for at kunne blive “serviceret”.³⁴ Systemets kolonisering er den ældre marxistiske teori om fremmedgørelse, som her overføres på offentlige systemer. På fabrikken var det den tingsliggjorte produktion, som også tingsliggjorde arbejderen.³⁵ I det moderne velfærdssamfund sker fremmedgørelsen gennem en klientliggørelse, som skal gå forud, før man kan få plads på et kvindekrisecenter, modtage førtidspension eller få tildelt en friplads, for at ens barn kan komme i daginstitution.

34 Habermas 1996.

35 Israel 1969.

Disse processer med koloniseringen, som ikke længere kun er af en tidligere kolonimagt, men som nu også sker ud fra det demokratisk accepterede offentlige system af borgernes livsverdener (og med klientliggørelse, som går forud for alt omsorg og støtte), efterlader et tomrum, som kan lade sig udfylde af organisationer, som i deres handlinger sætter mennesket før dets sagsnummer.

Problemstillingen skærpes ved at konkretisere, at hvis trosbaseret socialt arbejde for alvor skal være et socialpolitisk supplement til indsatser rettet mod socialt udsatte, så skal det offentlige system have nogle strategier og politikker at arbejde med, når det gælder FBO'er. Det kan f.eks. være krav til FBO'er om virksomhedsplaner, tilsyn og evalueringer. Men der skal ligeledes være offentlige fondsmidler, der kan søges. Den del af FBO'ernes arbejde, som forudsættes via økonomiske tilskud, det skal være afklaret. I sidste ende kan det handle om, at der laves juridisk arbejde for, hvorledes FBO'er bliver reelle samarbejdsorganisationer i velfærdssamfundet.

Når religiøse organisationer forsøger at genvinde et fodfæste omkring sociale indsatser over for mennesker i udsatte livssituationer, så er det i Grønlands nuværende velfærdssystem et på mange områder kærkomment træk.³⁶ Det man har set i Skandinavien, men som også er en normalitet i Nordamerika, er FBO'ernes konkurrence-vanthed, når det handler om at søge offentlige midler og om at finde nicheområder i velfærdsstaten. Her er FBO'erne dygtige til at kunne udbyde en service, som det offentlige system ofte af økonomiske årsager ikke længere prioriterer. Her udskiftes tidligere offentligt betalte ydelser med FBO'ernes arbejdskraft, som i FBO'en suppleres med frivillige indsatser.

Var FBO'erne ankommet til Grønland, hvis Hans Egede ikke var ankommet for 300 år siden og igangsat en kristen kolonisering? Ja, det var de. De var ankommet uanset hvad. Forskellen, som man hører det i udmeldingerne fra Frelsens Hær, er, at de kan bygge videre på allerede indlejret kulturelt kendskab til kristendom. Det gør måske også, at FBO'erne ikke skal arbejde med grundlæggende forståelser først – men kan komme i gang med det sociale arbejde, som der er et stort behov for.

Litteratur

- Abrahamowitz, F. (2017): *Grundtvig: Danmark til lykke* (3. i.e. ny). People'sPress.
- Andersen, P. (1969): Herrnhuterne i Grønland. *Tidsskriftet Grønland*, 2 (3), 50-64.
- Arnfjord, S. (2015): Forskning i Williamscafe. *Visionmission*, 55, 19-21.
- Arnfjord, S. (2021): Challenges with Greenland's Social Policies – How we meet the call for social, political awareness (forthcoming). I: Stern, P. (red.), *The Inuit World*. Routledge.

- Balle, F. (1921): Brødremenighedens Indsats. I: Ludwigs, Chr. (red.), *1721-1921 – Tohundredeårsdagen for den grønlandske Missions Begyndelse*. Lohse, s. 61-70.
- Bjorkøe, J. A. (2011): *Værdighed i tiden: Hjælp til selvhjælp på kristent og folkeligt grundlag: Kofoeds Skoles idémæssige grundlag, etik og menneskesyn, pædagogiske grundmetode og organisatoriske identitet*. Kofoeds Skole.
- Christiansen, N. F., Johansen, H. Chr., & Petersen, Jørn Henrik (2010): Periodens idéstrømning. I: Petersen, Jørn Henrik; Petersen, K. og Christiansen, N. F. (red.), *Dansk Velfærds historie – Frem mod socialhjælpsstaten*. Syddansk Universitetsforlag, 39-108.
- Dansk Institut for Internationale Studier (2007): *Afviklingen af Grønlands Kolonistatus 1945-54 – En historisk udredning*. Dansk Institut for Internationale Studier.
- Ebenezer.gl. (2020): Aktiviteter. Ebenezer.gl. <https://ebenezer.gl/aktiviteter-2/>
- Esping Andersen, G. (1990): *The Three Worlds Of Welfare Capitalism*. Polity Press.
- Esping-Andersen, G. & Esping-Andersen, G. (2002): *Why we need a new welfare state*. Oxford University Press.
- Esteban, O.-O. & Roser, M. (2016): Government Spending. Our World in Data (Oxford). <https://ourworldindata.org/government-spending>
- Fanon, F. (1968): *Fordømte Her På Jorden*. Rhodos.
- Ferguson, K. M., Wu, Q., Spruijt-Metz, D. & Dyrness, G. (2007): Outcomes Evaluation in Faith-Based Social Services: Are We Evaluating Faith Accurately? *Research on Social Work Practice*, 17 (2), 264-276.
- Furness, S. & Gilligan, P. (2012): Faith-based Organisations and UK Welfare Services: Exploring Some Ongoing Dilemmas. *Social Policy and Society*, 11 (4), s. 601-612.
- Gad, F. (1969): *Grønlands historie: 1700-1782*. Nyt Nordisk Forlag.
- Gad, F. (1974): *Fire detailkomplekser i Grønlands historie 1782-1808: Sammenstilling og fortolkning af materiale*. Nyt Nordisk Forlag.
- Gam, M. (1972): *Een gang Grønland – Altid Grønland*. Fremad.
- Grønlands Politi (2019): Årsstatistik 2019.
- Grønlandsudvalget af 1960 (1964): Betænkning fra Grønlandsudvalget af 1960 (Betænkning, 363). S. L. Møllers Bogtrykkeri.
- Gustafsson, H. (2000): Præsten som velfærdsforvalter i tidlig moderne tid. I: Knusen, T. (red.), *Den nordiske protestantisme og velfærdsstaten*. Aalborg Universitetsforlag, 87-97.
- Habermas, J. (1996): *Teorien om den kommunikative handlen*. PPP-serien, nr. 101. Aalborg Universitetsforlag.
- Harild, B., Houmann, B., Jarnvig, G. & Jensen, F. T. (1987): *Det gælder mennesket: KFUKs sociale arbejde 1947-1987: Udgives i anledning af 40-års jubilæum i Danmark og 25-års jubilæum i Grønland*. KFUK.
- Indenrigsministeriet (1928): Beretninger og Kundgørelser vedrørende Styrelsen af Grønland. J. H. Schultz Forlag.
- Israel, J. (1969): *Fremmedgørelse: Fra Marx til moderne sociologi*. Rhodos.

- Kleivan, I. (1983): Annoteret bibliografi: Herrnhuterne eller brødremenigheden i Grønland. *Grønland*, 31(8/10), 304-339.
- Knudsen, T. (2000): Tilblivelsen af den universalistiske velfærdsstat. I: Knudsen, T. (red.), *Den nordiske protestantisme og velfærdsstaten*. Aarhus Universitetsforlag, 20-64.
- Kretz, FR. (1912): Rigsdagsårbog. Schultz.
- Manuel, P. C. & Glatzer, M. (2019): Foreword. I: Manuel, P. C. and Glatzer, M. (red.), *Faith-Based Organizations and Social Welfare*. Palgrave Macmillan, XI-XIII.
- Marquardt, O., Seiding, I., Frandsen, N. H. & Thuesen, S. (2017): Koloniale strategier i en ny samfundsorden 1845-1904. I: Gulløv, H. C. (red.), *Grønland – Den Arktiske Koloni*. Gads Forlag, 172-237.
- Memmi, A. (1991): *The colonizer and the colonized* (Expanded). Beacon Press.
- Ministeriet for Grønland. (1952): *Beretninger Vedrørende Grønland 1948-1950*. Nielsen & Lydiche.
- Petersen, S. (2017): Der er 878 hjemløse i landet. *Sermitsiaq*. Ag. 27. november.
- Rink, H. (1857): Forslag til Oprettelse af et Slags Forstanderskaber ved Kolonierne i Grønland til Bestyrelse af de Indfødtes Fællesanliggender. *Departementstidende*, No 42. Den.
- Said, E. W. (1978): *Orientalism*. Pantheon Books.
- Schultz-Lorentzen, C. W. (1921): Fra Mission til Kirke. I: Ludwigs, Chr. (red.), *1721 – 1921 To-hundredeårsdagen for den grønlandske Missions Begyndelse*. Lohse, 9-34.
- Søndergaard, B. (2017a): Grønlænderne er et af de mest troende folk i verden. *Kristeligt Dagblad*, 8. november.
- Søndergaard, B. (2017b): Grønlands kirke vender ryggen til sociale problemer. *Kristeligt Dagblad*, 8. november
- Thuesen, S. T. (2007): *Fremmed blandt landsmænd: Grønlandske kateketer i kolonitiden*. Atuagkat.
- Truels Jensen, F. (1993): *Græsrodder og trækroner: Et liv – Set i bakspejlet*. Unitas.
- US Congress (1996): Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act of 1996. 104-193. <https://www.congress.gov/104/plaws/publ193/PLAW-104publ193.pdf>
- Vammen, T. (2003): Fanny Truels Jensen. I: *Dansk Kvindebiografisk Leksikon*. KVINFO.
- Watkinson, A. M. (2015). The Second Coming: Faith-Based Organizations, Public Services, and Policy. *Affilia*, 30(4), 476-488.